

6.4.2004

1760/4/02

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Raino Marttunen

**VALTIOKONTTORILLE HUOMAUTUS KORVAUKSENHAKIJAN
KUULEMISEN LAIMNLYÖNNISTÄ**

1

KIRJOITUS

Asianajaja A kertoi hänen päämiehensä B:n hakeneen Valtiokonttorilta korvausta syyttömänä vangituksi joutumisesta. Valtiokonttori oli hankkinut asiassa keskusrikospoliisin lausunnon runsaine liitteineen ja B:n hakemus oli hylätty näiden tietojen nojalla. B:tä ei ollut kuultu han kittujen selvitysten johdosta eikä annettu tilaisuutta vastaselityksen esittämiseen. Vastaselitys oli tämän johdosta jouduttu toimittamaan haastehakemuksen muodossa käräjäoikeuteen. Tällä vastaselityksellä pystyttiin A:n mukaan osoittamaan, että Valtiokonttorin näkemys asiassa ei ollut oikea.

2

SELVITYS

Valtiokonttori on selvityksessään mm. todennut, että se myöntää syyttömästi vangitu lle ja tuomitulle valtion varoista vapaudenmenetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain mukaan korvausta siltä osin kun se pitää hakijan oikeutta korvaukseen selvänä. Jos oikeutta korvaukseen ei voida pitää selvänä, Valtiokonttorin tulee hylätä hakemus. Niissä tapauksissa, joissa joudutaan esittämään laajemmalti näyttöä tai hakijan oikeus korvaukseen on kyseenalainen, kuuluu asian ratkaiseminen tuomioistuimelle.

Saatuun keskusrikospoliisin lausunnon Valtiokonttori katsoi, ettei oikeutta korvaukseen voitu pitää selvänä, ja se hylkäsi hakemuksen jättäen tutkimatta siinä esitetyt korvausvaatimukset. Vastaselvityksen pyytäminen asianosaiselta katsottiin tarpeettomaksi, koska se ei Valtiokonttorin mukaan olisi selvittänyt korvausasiaa vaan päinvastoin. Poliisin lausunto ei sisältänyt mitään sellaisia B:n korvausasian kannalta uusia tietoja, joihin kantaa ottamalla B olisi voinut selkeyttää Valtiokonttorille oikeuttaan korvaukseen. Valtiokonttori oli menetellyt asiassa lainmukaisesti hylätessään hakemuksen sen jälkeen, kun oli saatu poliisin lausunto niistä epäämisperusteista, jotka jo itse hakemuksesta kävivät ilmi.

Valtiokonttorin mukaan oikeuskäytännöstä ei löytynyt vastaavanlaista tapausta kysymyksessä olevan lain soveltamisesta. Valtiokonttorin mukaan oli tärkeää saada tuomioistuimen ratkaisu tämäntyyppiseen asiaan, jossa syyllisyyskysymykseen ei ollut saatu ratkaisua.

3

VASTINE

A:n vastineessa on korostettu, että korvauksenhakijalla oli oikeus esittää näkemyksensä siitä, mitä vastapuoli oli asiassa selittänyt. Ratkaisija ei saanut oman harkintansa mukaan arvioida, mitä vastineessa olisi esitetty ja oliko pyytämättä jätetty vastine jopa sotkenut asiaa.

4

LISÄSELVITYS

Hankitun selvityksen mukaan B:n asiassa valtiota vastaan ajaman korvauskanteen käsittely on Helsingin käräjäoikeudessa edelleen kesken. Käräjäoikeus on 28.1.2004 antamallaan välituomiolla vahvistanut, että B:llä on oikeus saada valtiolta korvausta syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapaudenmenetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain nojalla sen mukaisesti, mitä asiassa myöhemmin päätetään.

5

ARVIOINTIA

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen hallintomenettelylain 15 §:n 1 momentin mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus antaa selityksensä muiden tekemistä vaatimuksista ja asiassa olevista sellaisista selvityksistä, jotka voivat vaikuttaa asian ratkaisuun. Hallintomenettelylakia koskevan hallituksen esityksen (HE 88/1981 vp, sivu 31) mukaan selvityksellä tarkoitetaan lähinnä tietoa asiaan liittyvistä tosiseikoista sekä todistetta. Selvitykset koskevat vaatimuksen perusteena olevia tosiseikkoja ja niiden olemassaoloa tukevia todisteita.

Hallintomenettelylain 15 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan asian saa ratkaista asianosaista kuulematta, jos vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti tai jos hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista taikka jos kuuleminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.

Esillä olevassa asiassa ei B:n korvaushakemusta ole jätetty tutkimatta tai hylätty heti, vaan asiassa on ennen sen ratkaisemista hankittu keskusrikospoliisin selvitys. Arvioitavaksi näin ollen jää mainitun lainkohdan yleislauseke eli se, onko B:n kuuleminen hankitun selvityksen johdosta ollut ilmeisen tarpeetonta. Hallintomenettelylain esitöissä on todettu (HE 88/1981 vp, sivu 32), että "yleislausekkeen soveltamisala ei voine kuitenkaan tulla käytännössä suureksi, koska 2 momentin 1 kohdassa mainitut muut syyt esiintyvät juuri tavallisemmin tilanteissa, jossa kuuleminen saattaa olla tarpeetonta. Yleislausekkeeseen vedoten voitaisiin asianosaista kuitenkin jättää kuulematta esimerkiksi sellaisesta vaatimuksesta, jossa vain vastustetaan viranomaiselle tehdyn hakemuksen hyväksymistä esittämättä samalla mitään asian ratkaisemiseen vaikuttavaa selvitystä".

Myös 1.1.2004 voimaan tulleen hallintolain (434/2003) perusteluissa on todettu, että hallintolain 34 §:n hallintomenettelylain kanssa samansisältöisen yleislausekkeen soveltamisala rajoittuu lähinnä niihin tilanteisiin, joissa vastustetaan viranomaiselle tehdyn hakemuksen hyväksymistä esittämättä

samalla mitään asian ratkaisemiseen vaikuttavaa selvitystä (HE 72/2002 vp, sivu 90).

Korvaushakemuksessa on nimenomaan korostettu sitä, ettei B ollut missään vaiheessa pakoillut poliisia. Valtiokonttorin päätöksessä on viitattu keskusrikospoliisista hankittuun selvitykseen, jonka mukaan B:n voitiin päätellä välttäneen prosessia ulkomailla oleskelun turvin. Päätöksen perusteluista on pääteltävissä, että hankittu selvitys on ollut asiaan vaikuttavaa.

Oikeus tulla kuulluksi omassa asiassaan on yksi perustuslain 21 §:ssä mainituista keskeisistä hyvän hallinnon takeista, jotka tulee lailla turvata. Oikeus tulla kuulluksi koskee nähdäkseni kaikkia sellaisia asioita, joissa asianosaisella voidaan katsoa olevan intressiä selvityksen antamiseen.

Hallintomenettelylain ja hallintolain kuulemista koskevien poikkeussäännösten soveltamista on tarkasteltava erityisesti hyvän hallinnon vaatimusten kannalta. Niiden soveltamisen tulee olla perusoikeusmyönteistä eli suppeaa, ja tulkinnanvaraisissa tapauksissa asia on ratkaistava kuultavalle myönteisesti. Mielestäni tässä tapauksessa Valtiokonttorin velvollisuus B:n kuulemiseen ei ole ollut edes tulkinnanvarainen.

6

LOPPUTULOS

Edellä lausutuilla perusteilla katson Valtiokonttorin menetelleen hallintomenettelylain vastaisesti sen ratkaistessa B:n korvaushakemuksen varaamatta hänelle tilaisuutta selvityksen antamiseen hankitun selvityksen johdosta.

Huomautan Valtiokonttoria sen lainvastaisesta menettelystä ja kiinnitän sen huomiota vastaisen varalle asianosaisten asianmukaiseen kuulemiseen korvausasioita käsitellessä. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestä Valtiokonttorille.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan päätöksen mukana.